

„SVJETSKA BIBLIOTEKA“

BROJ 48.

PREVEO :
VIKTOR D. SONNENFELD.

IZDANJE KNJIŽARE VINKA VOŠICKOG U KOPRIVNICI.

CIJENIK KNJIGA IZDAVAČKE KNJIŽARE

V. Vošickog u Koprivnici

NAKLADNA KNJIŽARA, KNJIGOTISKARA,
KNJIGOVEŽNICA, TRGOVINA MUZIKALIJA.

„Zbirka znamenitih djela“:

	K
Sv. 1. Zeyer: »Andrija Černišev roman«	40
» » » tvrdo vezano	60
» 2. Schnitzler: »Umiranje roman«	15
» 3. Trebizsky: »Zabludjele duše«	30
» 4. Schnitzler: »U kolu« 10 dijaloga	15
» 5. Daudet »Za vrijeme carstva«	30
» 6. Schnitzler: »Ljubakanje«	15
» 7. Benett: »Ljubav i prijestolje«	
» 8. Hugo: »Devedesetitreća«	

„Svjetska biblioteka“:

Sv. 1. Hamsun: »Glas života«	
» 2. Tolstoj: »Posmrtné pripovijesti«	
» 3. Kuprin: »Olesja«	
» 4. Ljermontov: »Bjela«	3
» 5. Tolstoj: »Zapisci jedne lude«	
» 6. Magier: »Kolosijek i staroputine«	
» 7. Světla: »Poljubac«	3
» 8. Čehov: »Seljaci-Diplomata«	3
» 9-10. Sologub: »Veliki svijet«	9
» 11-13. Björnson: »Synnöva Solbakken«	9
» 14-16. Krsnik: »Agitator« roman	9
» 17-18. Balzac: »Žrtva žene« II. izd. roman	20
» 19-20. Crosby: »Tolstojeva nauka«	

049390 6,000
J. K. S.

„SVIJETSKA BIBLIOTEKA“

Broj 48. -

ARTHUR SCHOPENHAUER:

O ŽENAMA.

PREVEO:

VIKTOR D. SONNENFELD.

IZDANJE KNJIŽARE VINKA VOŠICKOG U KOPRIVNICI

Feb. 12. XI. 1942
Kopirč. Silma

1.

Bolje, nego Schillerova lijepo smišljena pjesma »Vrijednost žena,« koja djeluje svojom antitezom i kontrastom, izražava, po mome mišljenju, ovo neko-liko Jony-ovih riječi pravu pohvalu ženama: sans les femmes, le commencement de notre vie seroit privé de secours, le milieu de plaisirs, et la fin de consolation. Patetičnije izražava to isto Byron u Sardapalu, čin 1. pr. 2.

The very first

Of human life must spring from woman's breast,
Your first small words are taught you from her lips,
Your first tears quench'd by her, and your last sighs
Too often breathed out in a woman's hearing,
When men have shrunk from the ignoble care
Of watching the last hour of him who led them.

Jedno i drugo označuje pravo gledište za vrijednost žena.

2.

Već pogled na ženski stas kazuje, da žena nije određena niti za velike duševne, niti tjelesne poslove. Ona se ne odužuje životu radom, nego trpnjom, bolovima rađanja, brigom za dijete, podložnošću mužu, kojemu ima biti strpljiva i razveseljuća družica. Najžešće trpnje, radosti i manifestacije snage nijesu joj dosuđene; nego njezin život treba da protiče mirnije, beznčajnijē i blaže negoli život muškarca, a da u bitnosti ne bude ni sretniji, ni nesretniji.

3.

Za paziteljice i odgojiteljice našega najranijeg djetinjstva su žene prikladne baš stoga, što su same djetinjaste, budalaste i kratkovidne, jednom riječi: za cijeloga života velika djeca, neka sredina između djeteta i pravoga muškarca. Promatrajmo samo djevojku, kako se po čitav dan s djetetom igra, skače i pjeva, pa pomislimo, što bi muškarac, u najboljoj volji, mogao na njezinu mjestu da radi.

4.

S djevojkama je priroda učinila ono, što se, u dramaturškom smislu, ... naziva vrhuncom efekta, budući da ih je na nekoliko godina na račun njihova cijeloga ostalog života obdaru s preobilnom ljepotom, dražesti i raskošjem, da uzmognu naime za ovih godina zavladati maštom kojega čovjeka u onoj mjeri, da za jednu od njih pošteno, u kojoj god formi, preuzme na se doživotnu brigu, za koji mu korak, kako se čini, samo trijezno razmišljanje ne bi dalo dosta sigurno jamstvo. Prema tome je priroda ženu, kao svako od svojih stvorova, naoružala oružjem i sredstvima, koja su joj za sigurnost njezina opstanka potrebna, i to na toliko vremena, dokle su joj potrebna; pri tomu je dakako postupala sa svojom običnom štedljivošću. Kako naime ženski mrav poslije oplodnje gubi nepotrebna, jest, za leženje opasna krila, tako žena ponajviše gubi svoju ljepotu poslije prvoga ili drugoga poroda; po svoj prilici s istoga uzroka.

Prema tome drže mlade djevojke svoje kućne ili obrtne poslove za sporednu stvar, valjda i za prostu šalu; svojim jedinim ozbiljnim zvanjem smatraju lju-

bav, ljubavna osvajanja i što je s tim u vezi, kao toalet, ples i t. d.

5.

Što je koja stvar plemenitija i savršenija, to kasnije i sporije sazrijeva. Muškarac dolazi do zrelosti razuma i duševnih snaga jedva prije dvadeset i osme godine; žena pako s osamnaestom. No zato je to vrlo točno odmjereno razum. Zato žene za cijeloga svog života ostaju djeca, vide samo najbliže, drže se sadašnjosti, smatraju sjenu stvari za samu stvar, a na sitnice polažu više važnosti negoli na najznatnije stvari. Razum je ono, pomoću čega čovjek ne živi kao životinja naprosto u sadašnjosti, nego ima na oku prošlost i budućnost razmišljajući o njima; pa iz toga onda proizlazi njegova opreznost, briga i česta snuženost. U koristima, kao i štetama, koje ovo donosi, ima žena, radi slabijeg razuma, manje udjela: što više ona je duševni miops, jer njezin intuitivni razum vidi oštro, što je blizu, no zato ima usko gledište, u koje ne pada ono, što je udaljeno; poradi toga djeluje slabije na žene sve, što je udaljeno, prošlo i budućće nego li na nas, a odavle proizlazi kod njih mnogo češća sklonost k rasipnosti, koja katkada graniči s ludilom. Žene u sebi misle, da je dužnost muževa, da zaslužuju novac, njihova naprotiv, da ga troše; ako je moguće već za muževa života ili barem poslije njegove smrti. Već to, što muž njima daje za kućanstvo, što je zaradio, učvršćuje ih u toj vjeri. Kolikogod štete to sasobom donosi, toliko je ipak dobro, što žena živi više u sadašnjosti negoli mi; stoga i uživa ovu, ako je samo moguće, bolje, odakle kod žene proizlazi ona

čudnovata veselost, kojom okrepljuje, i kad ustreba, tješi svoga brigama opterećena muža.

U teškim prilikama, po načinu starih Germana, posavjetovati se i sa ženom nije na odmet: budući da je njihov način shvaćanja stvari posve različit od našega, a zapravo osobito u tom, što se rado hvata najkraćeg puta k cilju, i uopće onoga, što je najbliže, preko čega mi ponajviše prelazimo baš zato, što je pred našim nosom; a od potrebe nam je onda, da se i na to vratimo, da steknemo opet bliski i jednostavni vidik. Po tom izlazi, da su žene zaista trijeznije nego mi; jer ne vide u stvarima više, nego što jest; dok mi, kad su naše strasti uzbuđene, lako povećavamo ono, što je pred nama, ili mu nešto imaginarno dodajemo.

S ovim istim razlogom valja rastumačiti, što žene imaju više sažaljenja, a po tom i čovječanske ljubavi, i što pokazuju više saučesća prema nesretnicima negoli muškarcima; dok u pravednosti, poštenju i savjesnosti zastaju za njima. Jer uslijed njihova slaba razuma djeluje na njih s nekom snagom, što je nazočno očigledno, neposredno realno; protiv čega rijetko što god mogu apstraktne misli, postojeće maksime, čvrste odluke, uopće obzir na prošlost i budućnost, nenačno i udaljeno. Prema tome dakako imaju za krep post prvo i najglavnije, no manjka im ono sekundarno, ponajviše potrebno, oruđe za istu. Čovjek bi ih u tom pogledu mogao usporediti s organizmom, koji bi doduše imao džigericu, ali žučni mjehur ne. Vidi o tom § 17. moje rasprave o osnovu morala. — Po tom će čovjek naći kao glavnu pogriješku ženskoga karaktera nepravednost. Ta pogriješka nastaje iz rečenoga

oskudjevanja u razumu i rasuđivanju, ali se još tim podupire, što one, kao slabije, nijesu od prirode obdatene snagom nego lukavstvom: otale njihova instinktivna podmuklost i neistrebiva sklonost k laganju. Jer kao što je priroda naoružala lava s pandama i zubalom, slona s kljovama, vepra s oštrim zubima, i sipu s crnilom, kojim zamućuje vodu, tako je i ženu s pretvaranjem, da joj to bude zaštita i obrana, pa je svu onu snagu, koju je mužkarcu poklonila kao tjelesnu jakost i razum, dala ženi u onome obliku. Pretvaranje joj je zato prirodno, stoga to i jest tako jako usađeno glupoj, kao i razboritoj ženi. Ovo kod svake zgođe upotrijebiti, to je njoj tako prirodno kao onim životinjama, kad se kod napadaja late svojega oružja, i nekako osjećaju da izvršuju svoja prava. Zato je možda posve iskrena, nepretvorljiva žena nešto, što nije moguće. Baš zato pronađu u tuđa pretvaranja tako lako, da nije probitačno s njima tako okušati sreću. —

Iz rečene glavne pogriješke i njezinih privjesaka proizlazi pako himbenost, nevjernost, izdaja, nezahvalnost i t. d. Prekršaj krivih sudbenih prisega počinjaju žene mnogo češće negoli muškarcima. Dalo bi se uopće govoriti o tom, da li im valja dopustiti da prisižu. —

Ovda—onda opetuje se slučaj, da dame, koje ni u čemu ne oskudijevaju, u trgovinama što god zataje i ukradu.

6.

Za staranje oko propagacije ljudskoga roda, odredila je priroda mlade snažne lijepe muškarce, da se ne bi izrodio. U tom je čvrsta volja prirode, a njezin

izraz su ženske strasti. Ovaj zakon nadilazi po svojo starosti i snazi sve druge. Zato teško onome, koj svoja prava i interese postavlja tako, da su tome zakonu na putu: oni će biti, štogod on govorio i činio kod prve prilike nemilosrdno smrskani. Jer tajni, nezgovoreni, jest, besvijesni, ali prirodni moral žena jest: »mi smo ovlaštene da prevarimo one, koji misle da su time, što se nas, za individuum, malo brinu, dobili vlast nad specijem. Kakvoća, a po tom i dobro specija je, radi slijedeće generacije, koja od nas proizlazi, u naše ruke stavljeno i našoj brižljivosti povjeren: mi ćemo s tim savjesno upravljati.« No žene nipošto nijesu toga najvišeg načela svijesne in abstracto, nego naprosto in concreto, i nemaju za njega nikakav drugi izraz nego, kad prilika dođe, njihov način djelovanja; kod kojega ima savjest redovito više mira daje, nego što to mi slutimo, jer su u najtamnijem kutu svoga srca svijesne, da su u svojoj manjkavoj brizi prema individuumu to bolje izvršili onu prema speciju, kojega su prava beskrajno veća. — Poblize objašnjenje o toj stvari pruža 44. poglavlje drugoga sveska moga glavnog djela.

Budući da su žene posve same tu za propagaciju roda, i jer su za to određene, žive više u vrsti, nego li u individuumu: zabavljaju se u svome srcu ozbiljnije s prilikama vrste, negoli s individualnima. Ovo daje njihovu čitavom biću i djelovanju neku izvjesnu lakoumnost i uopće pravac, koji se sasvim razlikuje od muškarčeva pravca, i iz njega niče česti i gotovo normalni nesporazumak u braku.

7.

Muškarci su po prirodi međusobno ravnodušni; ali među ženama ima već neprijateljstva. To svakako dolazi odatle, što kod žena onaj odium figulinum, koji se kod muškaraca ograničuje na njihovo svagdanje društvo, obuhvata čitav rod, jer sve skupa imaju samo jedno zanimanje. Već kod susretanja na ulici gledaju se međusobno kao Guelfi i Ghibelini. A kad dvije žene sklapaju poznanstvo, ponašaju se vidljivo više usiljeno negoli dva muškarca u takvom slučaju. Zato i ispada komplimentiranje između dviju žena mnogo smiješnije nego li kod muškaraca. Nadalje, dok muškarac redovito i s onim koji je mnogo niži, govori s nekom obzirnošću i humanitarnošću, dotle se nažalost vidi, kako se ponajviše ponosno i prezirno vlada odlična žena prema nižoj (iako nije u njezinoj službi), kad s njom govori. To možda dolazi otale, što je kod žena svaka razlika u položaju mnogo nesigurnija nego li kod nas, i što se mnogo brže može promijeniti i dignuti; jer dok kod nas stotinu stvari dolazi na tezulju, dotle kod njih odlučuje samo jedno, naime kojemu su se čovjeku svidile. a dolazi možda i otale, što je radi, jednostavnosti svoga zanimanja, jedna drugoj bliža negoli muškarci, zbog česa onda ističu razlike u položaju.

8.

Taj rod niska uzrasta, uskih pleća, širokih kukova i kratkih nogu nazvati lijepim, mogao je samo seksualnim nagonom zaslijepljeni muški intelektat: u tom nagonu najme leži sva njegova ljepota. S većim pravom mogao bi se ženski rod nazvati neestetičnim.

Niti za glazbu, niti za poeziju, niti za slikovne umjetnosti nemaju uistinu smisla i osjećaja; nego je ono prosto majmunisanje, kojim se služe, kad kažu i afektiraju, da im se što sviđa. To znači, da ni u čemu nijesu sposobne, da čisto objektivno učestvuju, a razlog je tome, mislim, slijedeći. Čovjek u svemu teži za direktnim gospodarenjem nad stvarima, ili time, što će ih razumjeti ili time što će ih svladati. Ali žena je uvijek i svagdje upućena na neko indirektno gospodarenje, naime posredovanjem čovjeka, s kojim jedino može direktno gospodariti. Zato je u naravi žena, da sve gledaju samo kao sredstvo, kojim će steći muža, a njihovo zanimanje za nešto drugo je uvijek samo nekakvo simulirano, prosto obilaženje, t. j. koketerija i majmunisanje. Zato je već Rousseau rekao: *les femmes, en général, n'aiment aucun art, ne se connoissent à aucun, et n'ont aucun génie* (lettre à d' Alembert, note XX.) Bit će, da je to već svaki primjetio, koji se oslobodio opsjene. Čovjek treba samo da promatra pravac i način njihove pozornosti na koncertu, u operi i kazalištu, treba na pr. vidjeti njihovu djetinjastu nestašnost, s kojom za najljepših mjesta u najboljim umjetničkim djelima nastavljaju svoje brbljanje. Ako Grci zaista nijesu puštali svojih žena u kazalište, onda su dobro radili; bar se u njihovim kazalištima moglo što čuti. U naše vrijeme bilo bi zgodno, kad bi onome taceat mulier in ecclesia dodali taceat mulier in teatro, ili kad bi ga substituirali u ovo drugo, i to velikim slovima napisali na pozorišni zastor. Pa i ne može se više očekivati od žena, kad pomislimo, da najjemenitnije glave cijeloga njihova roda nijesu mogle da dotjeraju u lijepim

umjetnostima ni do jednog jedinog uistinu velikoga, pravoga i originalnoga uspjeha, uopće, da nijesu svijetu dale kakvo djelo od trajne vrijednosti. To najviše udara u oči kod slikarstva, budući da im je ono tehničko za to dano isto tako kao i nama, zbog čega se tim marljivo i bave, no nemaju ipak niti jednu jedinu znatniju slikariju; jer im baš svaki objektivitet duha manjka, koji se upravo u slikarstvu najneposrednije zahtijeva: one su u svemu subjektivne. Tome upravo odgovara, što obične žene nemaju za to ni pravoga osjećaja, jer: *natura non facit saltus*. I Huarte u svojoj već 300 godina glasovitoj knjizi *Examen de ingenios* odriče ženama svaku višu sposobnost.*) Pojedini i djelomični izuzeci ne mijenjaju stvar; nego žene jesu i ostaju najveći i najneizlječiviji filistri: stoga su one – u najabsurdnijoj uredbi, u kojoj dijele stalež i titulu muža – stalne poticateljice njegova neplemenita častoljublja; nadalje je, radi istoga svojstva, njihovo prethođenje i zapovijedanje propast modernoga društva. Obzirom na prvo valjalo bi uzeti izreku Napoleona I. za pravilo: *les femmes n'ont pas de rang*, uostalom Chamfort veli veoma točno: *elles sont*

*) Juan Huarte, *Examen de ingenios para las ciencias* (Amberes 1603.), *Prohemio* p. 6: «la compostura natural, que la muger tiene en el celebre, ne es capaz de mucho ingenio ni de mucha sabiduria.» — Cap. 15 (p. 382): quedando la muger en su disposicion natural, todo genero de letras y sabiduria, es repugnante a su ingenio.» — Cap. 15. (p. 397, 98): «las hembras (por razon de la frialdad y humedad de su sexo) no pueden alcanzar ingenio profundo: solo vemos que hablan con alguna apariencia de habilidad, en materias livianas y faciles» etc.

faites pour commrces avec nos faiblesses, avec notre folie, mais non avec notre raison. Il existe entre elles et les hommes des sympathies d'épiderme, et très-peu de sympathies d'esprit, d'âme et de caractère. One su sexus sequior, u svakom pogledu zaostali drugi spol, čiju slabost prema tome valja štiti, no smiješno je posvjedočiti mu prekomjerno štovanje, što nas ponizuje u njegovim vlastitim očima. Kad je prirodna razdijelila ljudski rod u dvije polovice, nije ih upravo na jednake djelove razdijelila. Kod svakoga polariteta je razlika između pozitivnoga i negativnoga pola nesamo kvalitativna, nego ujedno i kvantitativna. Baš kao takvu su stari i orijentalni narodi smatrali ženu, te su prema tome bolje upoznali određeni položaj nego mi s našom staro-francuskom galanterijom i bljutavim štovanjem žena s tim najvećim plodom kršćansko-germanske gluposti, koja ih je učinila tako arogantnima i bezobzirnim, da se katkada sjećamo svetih majmuna u Benaresu, koji, svijesni svojih svetosti i nepovrijedljivosti, misle, da im je sve i svašta dopušteno. —

Žena sa zapada, naime »dama«, nalazi se u nekom fausse position: jer žena, koju su stari s pravom nazivali sexus sequior, ne bi nipošto smjela biti predmet našega štovanja i obožavanja, i ne bi smjela dizati glavu više od muškarca, imajući jednaka prava kao on. Posljedice toga fausse position vidimo mi dobro. Bilo bi prema tome vrlo poželjno, kad bi se i u Evropi tome br. 2 ljudskoga roda opet doznačio odgovarajući mu prirodni položaj, i toj dami-nakazi, kojoj se ne bi smijala samo čitava Azija, nego bi se bila smijala i sva Grčka i Rim, odredio cilj, odakle bi nastale, u društvenom, građanskom i političkom

pogledu, neočekivano blagodatne posljedice. Salijski zakon, kao suvišan truism, ne bi bio ni potreban. Prava evropska dama je biće, koje uopće ne bi trebalo da opstoji; nego domaćica treba da ima i djevojaka, koje se nadaju to postati, pa po tom ih ne bi trebalo za aroganciju, nego za kućanstvo i podložnost odgojiti. Baš su zato, što u Evropi ima dama, žene nižega staleža, dakle velika većina roda, mnogo nesretnije nego na istoku. Dapače Lord Byron kaže (Letters and Journals by Th. Moore, Vol. II, p. 199): Thought of the state of women under the ancient Greeks — convenient enough. Present state, a remnant of the barbarism of the chivalry and feudal ages — artificial and unnatural. They ought to mind home — and be well fed and clothed — but non mixed in society. Well educated, too, in religion — but to read neither poetry nor politics — nothing but books of piety and cookery. Music — drawing — dancing — also a little gardening and ploughing now and then. I have seen them mendino thn the roads in Epirus with good success. Why not, as well as hay-making and milking?

9.

U našem monogamskom dijelu svijeta ženiti se znači: raspoloviti svoja prava, a podvostručiti svoje dužnosti. No kad su zakoni ženama dali isto pravo kao muškarcima, onda su im trebali dati i muški razum. Kolikogod prava i časti, što ih zakoni priznaju ženi, većma nadilaze njezin prirodni položaj, za toliko se umanjuje broj žena, koje se zaista domognu te milosti, pa oduzimaju svima drugima toliko od prirodnih prava, koliko su onima preko mjere dali. Jer

kod neprirodno probitačna položaja, koji monogamska uredba i njezini zakoni podjeljuju ženi, budući da ženu smatraju punim ekvivalentom s mužem, što ona ni u kojem pogledu nije,*) kolebaju se često razboriti i oprezni muškarci, da prinesu ovakvu veliku žrtvu, i da pristanu na takav nepravedan paktum. Dok prema tome kod poligamskih naroda svaka žena nađe zaštitu, dotle je kod monogamskih naroda broj udanih žena ograničen, pa preostaje bez potpore velik broj žena, koje u višim klasama vegetiraju kao suvišne, stare djevice, dok su one iz nižih klasa podvrgnute preteškom poslu, ili postaju dapače javne djevojke, koje žive raskalašenim i obeščašćenim životom, no koje u ovakvim prilikama postaju potrebne za seksualno udovoljenje muškaraca, pa nastupaju prema tome kao javno priznati stalež, sa specialnom svrhom, da očuva od zablude one žene, kojima se sudbina smilovala, koje su našle muža, ili koje se tome smiju nadati. U samome Londonu ima 80.000 onakvih što su ove, nego kod monogamske uredbe na najstrašniji način uskraćene žene, prave žrtve na oltaru monogamije? Sve ovdje spomenute, u tako rđavo stanje dovedene žene su u računu neizbježno uskraćene prema evropskoj dami s njezinom pretenzijom i arogancijom. Za ženski spol, u cjelini uzet, poligamija prema tome prava blagodat. S druge strane se ne vidi pametan razlog, zbog kojega ne bi muškarac, čija žena boluje od kakve kronične bolesti, ili je neplodna, ili je postala malo pomalo prestara za njega, uzeo pokraj ove još jednu. Čini se da je upravo uki-

*) Evropski zakoni uzimaju ženu kao ekvivalent s mužem, polaze dakle s krivoga stanovišta.

nuće protuprirodne monogamije ono, što Mormoncima pribavlja toliko pristaša. K tome je pako podjeljenje neprirodnih prava nametnulo ženama i neprirodnih dužnosti, kojih povrijede je dakako čine nesretnom. Mnogim muškarcima naime nije ženidba podesna, ako nije skopčana sa sjajnim uvjetima. Željet će po tom, da se domognu žene po svojoj volji i pod drugim uvjetima, koji će osigurati sreću njezinu i njezine djece. Pa bili pako ovi još tako pravedni, razboriti i za stvar prikladni, a ona popusti, odričući se pravâ, koja samo brak priznaje, oskvrnjuje si čast, jer je brak baza građanskoga društva, i ima da provodi žalostan život; budući da to već ljudska narav sa sobom donosi, da na mišljenje drugih polazemo gotovo neizmjernu vrijednost. Ako naprotiv ne popusti, onda joj prijeti opasnost, ili da postane ženom čovjeka, koji joj je odvratn; ili da se isuši kao stara usidjelica: jer rok je kratak za njihovo udomljenje. U pogledu ove strane naše monogamske uredbe veoma je vrijedno čitati vrlo učenu Tominu raspravu o concubinatu, jer se iz nje razabire, da je konkubinat između svih naobraženih naroda i u sva vremena, sve do Lutherove reformacije, bio dopuštena, jest, u stanovitoj mjeri po zakonu priznata uredba, koja nije nimalo nečasna bila, i koju je s onoga stepena srušila samo Lutherova reformacija, koja je u tom vidjela jedno sredstvo više za opravdanje svećeničkoga braka: pa u tom dakako ni katolička strana nije smjela zaostati. —

O poligamiji se i ne treba prepirati, nego nju treba uzeti kao opstojeću činjenicu, kojoj je zadaća reguliranja. Pa gdje ima pravih monogamista? Mi svi

živimo — barem neko vrijeme, ali gotovo uvijek — u poligamiji. Usljed toga, što jedan čovjek treba više žena, nije ništa pravednije, nego da mu je slobodno, jest, dužnost da se brine za više žena. Tim će se žena pako, kao subordinirano biće dovesti u njezin pravi i prirodni položaj, dama, taj monstrum evropske civilizacije i kršćanskò-germanske gluposti, sa svojim smiješnim zahtjevom na respekt i štovanje nestat će sa svijeta, a bit će samo još žena, ali ne nesretnih žena, kojih je Evropa sada puna. — Mormonci imaju pravo.

10.

U Hindostanu žena nije nikada slobodna, već stoji pod nadzorom oca, ili muža, ili brata, ili sina po Manuovu zakonu, pogl. 5., red 148. Što se udovice spaljuju s lješinom muža, to je dakako grozno; no da one poslije sa svojim ljubavnicima prorajtaju imetak, koji je muž za svoga cijelog života stekao s neumornom marljivošću, tješeci se da je radio za djecu, to je također grozno. *Mediam tenere beati.* — Prvobitna materinska ljubav je, kako kod životinja, tako kod ljudi, čisto instiktivna, stoga i prestaje, kad djeca više ne trebaju fizičke pomoći. Sada treba da stupi na njezino mjesto ljubav, koja se osniva na navici i razboru, no i ta izostaje, naročito ako majka nije ljubila oca. Očeva ljubav prema njegovoj djeci je dručkija i postojanija: ona se osniva na spoznavanju njegova vlastitoga najdubljeg »jastva« u njima, metafizičkoga je dakle porijekla. —

Gotovo kod svih starih i novih naroda, dapače kod Hotentota,*) prelazi imanje samo na muško descendenciju; samo u Evropi su se udaljili od toga; kod plemstva toga ipak nema. — Da imanje, koje su muževi stekli teškim dugotrajnim radom i trudom, poslije pređe u ruke žena, koje ga, u svojoj nerazboritosti, za kratko vrijeme potroše ili inače prorajtaju, jest isto toliko velika, koliko česta nepravednost, koju bi trebalo zapriječiti ograničenjem ženskoga prava na nasljedstvo. Meni se čini, da bi najbolja uredba bila, kad bi žene, bile to udovice ili kćeri, nasljeđivale hipotekarno osiguranu doživotnu rentu, a ne posjed ili kapital; protivno bi se moglo dopustiti, kad ne bi bilo nikakve muške descendencije. Sticatelji imutka su muškarci, a ne žene; stoga i nemaju prava, da ga bezuvjetno posjeduju, kao što nijesu osposobljene, da s njim upravljaju. Žene ne treba nikad da imaju slobodne dispozicije nad baštinjenim, vlastitim imetkom, da kle nad kapitalijima, kućama i zemljištima. Njima je potreban skrbnik; zbog čega nikako ne treba da dobiju skrbništvo za svoju djecu. Ženska taština, ako i nije veća od muške, ima tu manu, da se baca na posve materijalne stvari, naime na ličnu ljepotu i zatim na blistavilo, sjaj, divotu.

Zato i jest societet njihov elemenat. To ih, pri njihovoj manjkavu razboru, sklanja na rasipnosti.

*) Chez les Hottentots, tous les biens d' un pere descendant á l'ainé des fils, on passent dans la meme famille au plus proche des males. Jamais ils ne sont divisés, jamais lez femmes ne sont appelées a la succession. (Ch. G. Leroy, Lettres philosophiques sur l' intelligence et la perfectibilité des animaux, vec quelques lettres sur l' homme. Nouvelle édit. Paris, an X (1802) pag. 208.)

zbog čega već jedan stari veli: Gyne to synolon esti dapaneron fysei. (S. Bruneka: Gnomici poëtae graeci, v. 115.) Muška taština baca se naprotiv često na nematerijalne stvari, kao što je to razum, učenost, srčanost i sl. — Aristotel razglaba u politici, knj. II., c. 9. kakve su se štetne posljedice rodile kod Spartana, jer su žene imale odveć velika prava, imajući nasljedstvo, miraz i preveliku slobodu, i kako je to mnogo pridonijelo, što je Sparta prōpala. — Zar u Francuskoj nije bio kriv ženski utjecaj, koji je od Ljudovita XIII. neprestano rasao, radi postepene iskvarenosti dvora i vlade, koja je prouzročila prvu revoluciju, koje su posljedice bili svi kasniji prevrati? Svakako je krivi položaj ženskoga roda, koji je kod naših dama najjači, temeljna mana društvenoga stanja, i taj krivi položaj mora, počevši od srca, da rasprostire na sve strane svoj štetni utjecaj.

Da je žena, po svojoj prirodi, određena, da se pokorava, razabire se iz toga, što se svaka, koja dođe u položaj potpune nezavisnosti, koji je za nju neprirodan, priljubi doskora uz kakvoga čovjeka, da s njom upravlja i gospodari; jer joj je gospodar potreban. Ako je mlada, onda je to ljubavnik, ako je stara, onda je ispovjednik.

O NAUTA :

„ŽELJEZNICOM KROZ SIBIRIJU“

I

„NA OCEANU“

(Iz dnevnika jednog jugosl. pom. kapetana.)

Ovaj je putopis jedini svoje vrsti u našoj literaturi — u predratno doba. — Čitaoc u duši proživljava skupa s piscem osobite trenutke kroz sibirske stepe, nepregledne šume i žitrodna polja . . . Proživljava čarobne časove u Napulju, u »modroj špilji« Capri-a — na rigajućem Vezuvu. Gleda prenapetu i tragičnu »corrida de toros« u Barceloni. — Zatim dolazi veoma zanimivi opis života među stanovnicima modernog putničkog kolosa »Kozmos-a«, koji putuju, da u Americi nađu srećniju domaju . . . To je opis tipova svih mogućih narodnosti. Osobito je zanimiva svečanost kod prelaza ekvatora. — Dušu vam uzbudi »pokopanje« mrtvog starca Španjolca — u oceanske dubine . . . Spopada vas gotovo morska bolest u južno američkoj oluji »pamperu« — dočim vam u glavi šumi od buke kod posjeta u orijaškom brodskom stroju.

CIJENA K 40 — Poštom preporučeno K 43. —
pouzećem K 45. —

NAKLADNIK :

VINKO VOŠICKI U KOPRIVNICI.

ERNEST DAUDET :

ZA VRIJEME CARSTVA.

Napoleon je poplavio Portugalsku i Španjolsku svojim četama uperenim protiv Engleske, a utput je svojim intigramama ozbiljno ugrozio neovisnost ovih dviju država. Španjolska se već počinje buniti proti osvajaču svijeta. U to vrijeme putuje gospodja Lucila Framond iz Franceske kroz Španjolsku u Lisabon, da se tamo sastane s drugim suprugom, hrabrim Napoleonovim pukovnikom Prati je časnik Desroches. Na putu se sreću s gospodjicom Andjeličkom Beaulieu Francuskinjom po rodu, ali prognanicom i vatrenom rojalistkom, koja iz dna duše mrzi Napoleona. Ova stane u Saraguzi. Na putu se gospodjica Andjeličkinja prijatelji s gospodjom Framond, a budući ova nije mogla radi sve više rastućeg ustanka da proslijedi u Lisabon, ostaje gostom lijepe Andjeličke u Saraguzi. Medjutim iskra ljubavi je vrenula između Andjeličke i Desrochesa. — Ustanak je u Španjolskoj buknuo, a žarište mu je u saraguzi, jedan od vodja pak sam Beaulieu, Andjeličin otac. Napoleon šalje na grad vojsku, a u ovoj je jedan od vodja sam Desroches. — Iza duljeg jurišanja, u grad ulazi kao pobjednik ovaj Napoleonov časnik i oslobadja iz njega suprugu svog pukovnika Framonda, a s njome skupa i gospodju Andjeličku upravo u času kad se je ova imala da vjenča sa španjolskim plemićem D' Azizom Tom je prigodom dopao francaskih šaka i njenin otac, koji je kao Francuz i odmetnik imao odmah biti strijeljan. zauzimanjem gdje Framond i Desrochesa kazna je odgođena a konačno nakon mnogih poteškoća i potresnih zapletaja dobije ovaj junačina potpuno pomilovanje, a Andjelička se vjenča sa Desrochesom par sati prije nego je ovaj imao da otputuje na novu vojnu proti Austrije. S njim se sastaje poslije dulje vremena u Beču, nakon što je i ovaj grad od Francuza zauzet, ali ne da s njim dijeli radosti, već da ga teško ranjena njeguje. Nakon njegova oporavka njihova je sreća dugotrajna i potpuna.

U ovom se divnom romanu radjaju burni događaji kaleidoskopskom brzinom, a ljubavni je zaplet i rasplet rijetkom umjetničkom vještinom prikazan. Roman će biti osobito od krasnoga spola kao literarni događaj prvog reda dočekan i ponovno čitan.

CIJENA JE KNJIZI SAMO K 30.—

Dobiva se u svim knjižarama, kao i kod nakladnika
Vilka Vošickog u Koprivnici.

» 21-24. Eckstein: »Afrodita« roman	12
» 25-26. Arcybašev: »Uspomene«	6
» 27-31. Haggard: »Salamonovi rudnici«	15
» . . . . . » . . . . . » tvrdo vezano	24
» 32-33. »Novele. Zole i Mopasana«	6
» 34-36. Hugo: »Bug-Jargal«	15
» . . . . . » . . . . . » tvrdo vezano	24
» 37 Wild: »Zočin Lorda Artura Savillea	7
» 38-40. Čehov: »Na krilima ljubavi«	15
» 41. { Potapenko: »Pravica«	10
Turgenev: »Kuc-kuc-kuc«	10
» 42. Dr. Blumenthal: »Spavanje i san«	12
» 43-44. Jirásek: »Filozofska historija«	15
» 45. Tostoj: »Smrt Ivana Iljiča«	12
» 46 Kranjčević: Život i probrane pjesme	30
» 47 Arcybašev: Smrt Ivana Landea	
» 48. Haggard: Marijina osveta	
» 46. Goethe: Clavigo	
» 50. Scott: Crni patuljak	

„Tako Vam je bilo nekoć“

Sv. 1. Miško, mladi div	4
» 2. Tri psa. — Bratac i sестrica	4
» 3-4. Ukleti kraljević. - Kraljevna Jutrenka	4
» 5-6. Kraljević i zmaj. - Krum	4
» 7-8. Kraljevna zlatokosa.	4
» 9-10. Kralj ludjaka	4
» 11. Začarane dinje. - Vodena vještica	4
» 12. Malkin. - Čudnovata biljka	4
» 13. Čudotvorna trublja — Vodene vile.	4

CIJENA

K

- » 14. Dik i njegova mačka 4
- » 15. Krunski dragulji 4
- » 16. Djeca i patuljci 4
- » 17. Nevidljivi kraljević 6
- » 18. Vještica. — Šumska neman 6
- » 19. Tri Petra i druge priče 6
- » 20. Cvijetni lančić. — Lukavac 6

Razne knjige:

K

- Praktična njemačka vježbenica za početnike II. izd 4
- Najnovija zbirka ljubavnih listova 4
- Bon-ton ili otmeno ponašanje III. izdanje . . . 16
- Egipatska sanjarica. Treće izdanje 15
- Hrvatski čarobnjak 6
- Velika narodna pjesmarica 15
- Nauta Željeznicom kroz Sibiriju 30
- Veliki narodni ilustrovani kalendar za g. 1922. . . . .
- Katić: Pravopisna obuka u nižoj pučkoj školi . . . 30
- Velika građanska kuharića . . . . .
- Dr. Gruber: Zdravstvo spolnog života 30
- May: Old Surehand . . . . .

Nagradne knjige:

K

- »Tako Vam je bilo nekoć«. I. dio vez. 12
- » » » » II. » » 24
- » » » » III. » » 18
- » » » » IV. » » 24
- » » » » V. » » 24
- Burnet: »Sara Crewe«, tvrdo vezano 15